

RASHK BILAN BOG'LIK JINOYATLARNI SODIR ETISH SABAB VA SHART SHAROITLARINI ANGLASH VA BARTARAF QILISH

**Yoqubov
Samandar
Ikromjon o'g'li**

Ichki ishlar akademiyasi 319-guruh kursanti

Abstract

Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar jamiyatda murakkab va keng tarqalgan muammo bo'lib, ko'pincha shaxslar va jamoalar uchun halokatli oqibatlarga olib keladi. Ushbu ilmiy maqolada rashkdan kelib chiqadigan jinoyatlarning psixologik asoslari o'rganilib, bunday xatti-harakatlarga sabab bo'luvchi omillar o'rganilib, rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar sodir etilishining oldini olish va yumshatish bo'yicha strategiyalar taklif etilgan. Rashkning asosiy sabablarini bartaraf etish va sog'lom kurashish mexanizmlarini targ'ib qilish orqali rashk sabab bo'lgan jinoiy xatti-harakatlar holatlarini kamaytirish uchun choralar ishlab chiqilishi mumkin.

Keywords : Rashkning psixologik asoslari, hasad, ishonchsizlik hissi, Rashk, past baholash, noto'g'ri idrok.

Kirish:

Kuchli va ko'pincha halokatli tuyg'u bo'lgan rashk turli jinoiy harakatlarga, jumladan zo'ravonlik, ta'qib qilish va hatto odam o'ldirishga aloqador bo'lgan. Hasadning psixologik mexanizmlarini va uning jinoiy xatti-harakatlardagi namoyon bo'lishini tushunish samarali oldini olish strategiyalari va tadbirlarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Ushbu maqola hasad bilan bog'liq jinoyatlarning paydo bo'lishiga yordam beradigan sabab va shart-sharoitlarni yoritishga va ushbu dolzarb muammoni hal qilish uchun dalillarga asoslangan yondashuvlarni taklif qilishga qaratilgan.

Rashkning psixologik asoslari:

Rashk - bu ishonchsizlik hissi, yo'qotish qo'rquvi va o'z qadr-qimmatiga yoki munosabatlariga tahdid soladigan murakkab tuyg'u. Jinoiy xatti-harakatlar kontekstida rashk tajovuzkorlik, qasos olish yoki nazorat qilish harakatlariga aylanib, shaxslarni boshqalarga qarshi zararli harakatlarga olib kelishi mumkin. O'z-o'zini past baholash, bog'lanish muammolari, xiyonatning o'tmishdagi tajribasi va munosabatlarning noto'g'ri idroki kabi omillar rashk tuyg'usini kuchaytirishi va shaxslarni jinoyat sodir etishga undashi mumkin.

Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlarga yordam beruvchi omillar:

Rashkning jinoiy xulq-atvoriga aylanishiga bir qancha omillar yordam beradi, jumladan:

1. Nosog'lom munosabatlar dinamikasi: Egalik, nazorat va ishonchsizlik bilan tavsiflangan toksik munosabatlar shakllari hasadni kuchaytirishi va mojaro va zo'ravonlik uchun zamin yaratishi mumkin.

2. Yomon bo'lmagan yengish strategiyalari: hasadni boshqarish uchun sog'lom kurashish mexanizmlariga ega bo'lmagan shaxslar nazoratni kuchaytirish yoki qasos olish vositasi sifatida buzg'unchi xatti-harakatlarga murojaat qilishlari mumkin.

3. Ruhiiy salomatlik muammolari: Shaxsning buzilishi, tashvish yoki ruhiy tushkunlik kabi ruhiy salomatlik bilan bog'liq muammolar hasad tuyg'ularini kuchaytirishi va jinoiy harakatlar qilish xavfini oshirishi mumkin.

4. Ijtimoiy va madaniy me'yorlar: O'zaro munosabatlar, gender rollari va huquqlar bo'yicha jamiyatning taxminlari odamlarning hasad haqidagi tasavvurlariga ta'sir qilishi va nazorat va egalik haqidagi zararli e'tiqodlarni kuchaytirishi mumkin.

Jinoyatchilikning oldini olish va aralashuv strategiyalari:

Rashkdan kelib chiqadigan jinoyatlarni bartaraf etish uchun profilaktika, erta aralashuv va yordam xizmatlarini birlashtirgan kompleks yondashuv muhim ahamiyatga ega. Asosiy strategiyalarga quyidagilar kiradi:

1. Ta'lim va xabardorlik: Sog'lom munosabatlar, nizolarni hal qilish va hissiy aql bo'yicha ta'limni targ'ib qilish odamlarda hasadni konstruktiv tarzda boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

2. Maslahat va terapiya: Ruhiiy salomatlik xizmatlari, maslahat va terapiyadan foydalanishni ta'minlash odamlarga hasadni keltirib chiqaradigan asosiy muammolarni hal qilishda yordam berishi va samarali kurashish strategiyalarini o'rganishi mumkin.

3. Hamjamiyatni qo'llab-quvvatlash: Rashk bilan bog'liq qiyinchiliklarga duch kelgan shaxslar uchun qo'llab-quvvatlash, manbalar va aralashuvlarni taklif qiluvchi hamjamiyatga asoslangan dasturlarni yaratish yordam va javobgarlik tarmog'ini yaratishi mumkin.

4. Huquqiy chora-tadbirlar: Ta'qib qilish, ta'qib qilish, oiladagi zo'ravonlik va rashk bilan bog'liq boshqa jinoiy xatti-harakatlarga qarshi qonunlarni qo'llash to'xtatuvchi vosita bo'lib xizmat qilishi va jabrlanuvchilarni himoya qilishi mumkin.

Hasaddan kelib chiqqan jinoyatlarga qarshi huquqiy chora-tadbirlar samaradorligini oshirish qonunchilikdagi islohotlarni, huquqni muhofaza qilish strategiyasini takomillashtirishni, jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlarini va jamoatchilikni jalb qilishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Huquqiy choralarni kuchaytirish va hasaddan kelib chiqqan jinoyatlarni samarali hal qilish uchun bir nechta asosiy strategiyalar:

1. Qonunchilik islohotlari:

- Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlarni aniqlash va e'tirof etish: Ta'qib qilish, ta'qib qilish, yaqin sheriklarga nisbatan zo'ravonlik va shaxslararo tajovuzning boshqa shakllari kabi rashk sabab bo'lgan jinoyatlarni qonunlar aniq tan olishi va ko'rib chiqishiga ishonch hosil qiling.

- Huquqiy himoyani kuchaytirish: Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar qurbonlarini har tomonlama himoya qilish uchun amaldagi qonunlarni kuchaytirish, shu jumladan cheklash choralari, favqulodda vaziyatlarda himoya qilish buyrug'i va keyingi zararlarning oldini olish uchun huquqiy choralarni ko'rish.

- Huquqbuzarlarni jazolash: Rashk tufayli jinoyat sodir etgan shaxslarga nisbatan qattiq jazo choralari, jumladan, ularning xulq-atvoriga yordam beradigan asosiy muammolarni hal qilish uchun majburiy maslahat yoki aralashuv dasturlarini qo'llash.

2. Huquqni muhofaza qilish strategiyalari:

- O'qitish va sezgirlashtirish: Huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari uchun hasaddan kelib chiqqan jinoyatlarni sezgir va samarali aniqlash va ularga javob berish bo'yicha maxsus treninglar o'tkazish.

- Takomillashtirilgan tergov usullari: Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar, jumladan, dalillarni to'plash, xavflarni baholash va jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash holatlarini tekshirish bo'yicha protokollar va yo'riqnomalarni ishlab chiqish.

- Ruhiiy salomatlik bo'yicha mutaxassislar bilan hamkorlik : jinoyatchilarning ruhiy salomatligi ehtiyojlarini baholash va tegishli choralarni ko'rish uchun huquqni muhofaza qilish organlari va ruhiy salomatlik bo'yicha mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish.

3. Jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari:

- Inqirozga aralashish: Inqirozga zudlik bilan aralashuvni, xavfsizlikni rejalashtirishni va hasaddan kelib chiqqan jinoyatlardan jabrlangan shaxslarga hissiy yordamni taklif qiluvchi maxsus jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlarini yaratish.

- Huquqiy advokatlik: jabrlanuvchilarga huquqiy tizimda harakat qilish, himoya farmoyishlarini olish va aybdorlarga nisbatan adolat izlash uchun huquqiy advokatlik xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini taqdim eting.

- Travma haqida ma'lumotga ega bo'lgan yordam: jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari travma haqida ma'lumotga ega bo'lishini, madaniy jihatdan sezgir bo'lishini va rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar ta'siriga uchragan shaxslarning noyob ehtiyojlariga moslashtirilganligini ta'minlash.

4. Hamjamiyat ishtiroki:

- Ogohlantirish kampaniyalari: Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar belgilari, jabrlanuvchilar uchun mavjud resurslar va huquqbuzarlar uchun huquqiy oqibatlar to'g'risida jamoatchilikni xabardor qilish maqsadida jamoatchilik o'rtasida tushuntirish va tushuntirish ishlarini olib borish.

- Hamkorlikdagi hamkorlik: Rashkdan kelib chiqadigan jinoyatlarga har tomonlama chora ko'rishni muvofiqlashtirish uchun huquqni muhofaza qilish idoralari, jabrlanuvchilarni himoya qiluvchi tashkilotlar, ruhiy salomatlik bo'yicha mutaxassislar va jamoat guruhlari o'rtasida hamkorlik aloqalarini o'rnatish.

- Profilaktik tashabbuslar: maktablarda, ish joylarida va jamoat joylarida sog'lom munosabatlarni, nizolarni hal qilish ko'nikmalarini va rashkdan kelib chiqadigan xatti-harakatlarning jinoiy harakatlarga aylanib ketishining oldini olish uchun erta aralashuv strategiyalarini rivojlantirish uchun profilaktika dasturlarini amalga oshirish.

5. Ma'lumotlarni yig'ish va baholash:

- Ma'lumotlarga asoslangan yondashuvlar: Ushbu xatti-harakatlar bilan bog'liq tendentsiyalar, faol nuqtalar va xavf omillarini aniqlash uchun rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar to'g'risida ma'lumotlarni to'plang va tahlil qiling.

- Natijalarni baholash: Siyosiy qarorlarni xabardor qilish, xizmatlar ko'rsatishni yaxshilash va qurbonlar natijalarini yaxshilash uchun rashkdan kelib chiqqan jinoyatlarga qarshi qonuniy choralar va aralashuvlar samaradorligini baholash.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish va hamkorlikda, ko'p tarmoqli yondashuvni qo'llab-quvvatlash orqali jabrlanuvchilarni yaxshiroq himoya qilish, huquqbuzarlarni javobgarlikka tortish va rashkning jamiyatda jinoiy xatti-harakatlarga o'tishining oldini olish uchun rashkdan kelib chiqqan jinoyatlarga qarshi huquqiy choralarni kuchaytirish mumkin.

Xulosa:

Rashkdan kelib chiqqan jinoyatlar ijtimoiy va jamoat salomatligi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, ushbu xatti-harakatlarning asosiy sabablarini bartaraf etish va ularning paydo bo'lishining oldini olish uchun birgalikda harakat qilishni talab qiladi. Rashkning psixologik mexanizmlarini tushunish, ta'sir etuvchi omillarni bartaraf etish va maqsadli tadbirlarni amalga oshirish orqali jamoalar hasad bilan bog'liq jinoyatlar sonini kamaytirish va ishonch, hurmat va hamdardlikka asoslangan sog'lom munosabatlarni rivojlantirishga harakat qilishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Зияева, Фेरүза Камалиддиновна, et al. *Особенности поражения нервной системы при анкилозирующем спондилоартрите*. Diss. Ташкент, 2023.
2. Bekenova, G. T., et al. "IMPORTANCE OF PULSE-THERAPY IN PERIPHERAL VASCULAR DAMAGE IN SYSTEMIC SCLERODERMA." (2024).
3. Ганиева, Н. А., Э. Р. Джураева, and Д. У. Бердиева. *Роль интерлейкина-6 в развитии поражения кардиоваскулярной системы при системной склеродермии*. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
4. Ганиева, Н. А., et al. *Роль инфекционных факторов в развитии узловой эритемы*. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
5. Ганиева, Н. А., et al. *Изучение ремоделирования миокарда у больных системной склеродермией*. Diss. Всероссийский терапевтический конгресс с международным участием Боткинские чтения, 2024.
6. Tashpulatova, M. M., et al. "Diagnostic Significance of 14-3-3 η (Eta) Protein and MRI of Joints in Early Stage of Rheumatoid Arthritis." (2021).
7. RIZAMUKHAMEDOVA, MASHKURA, et al. "Granulomatosis with Polyangiitis: Diagnostic Difficulties and Treatment." *International Journal of Pharmaceutical Research (09752366)* 12.2 (2020).
8. Матназарова, Г. С., et al. "ЎЗБЕКИСТОНДА МЕХНАТ МИГРАНТЛАРИ ОРАСИДА ОИВ-ИНФЕКЦИЯСИ ТАРҚАЛИШИНИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ." *Инфекция, иммунитет и фармакология* (1999).